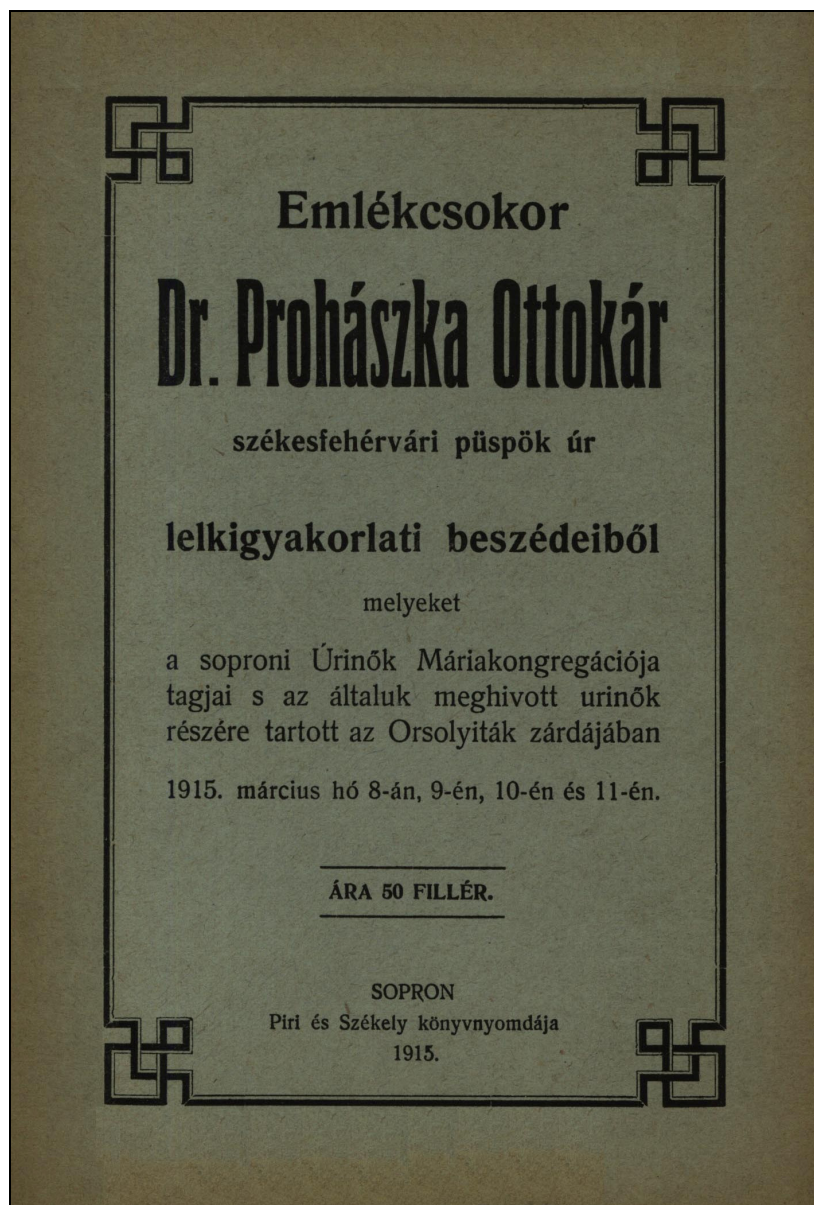

Prohászka Ottokár Emlécsokor Lelkigyakorlati beszédek

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyar nyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Prohászka Ottokár Emlécsokor. Lelkigyakorlati beszédek

melyeket
a soproni Úrinők Máriakongregációja tagjai s az általuk meghívott úrinők részére tartott az
Orsolyiták zárdájában 1915. március hó 8-án, 9-én, 10-én és 11-én

Kézirat gyanánt

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció a lelkigyakorlati beszédekről nyomtatásban megjelent füzet elektronikus változata. A füzet 1915-ben jelent meg Sopronban, Piri és Székely könyvnyomdájában.

A húsvétvasárnap április 4-én volt 1915-ben.

A szöveget Bundás Livia vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó.....	4
Bevezető beszéd.....	5
Második beszéd.....	5
Harmadik beszéd.....	9
Negyedik beszéd.....	11
Ötödik beszéd.....	14
Hatodik beszéd.....	16
Hetedik beszéd.....	18

Előszó

Szép napokat éltünk, zamatos lelki táplálékban volt részünk. Reánk is fért az ebben a hideg, rendeltetésétől elfordult, veszedelmes kóranyaggal átitatott, blazírt, külsőleg-belsőleg haláltusát vívó, keserűséggel telt világban.

Hazánk egyik kiváló apostola, akinek eszmevilága gazdag, színes s oly egyéni, hogy azonnal rá lehet ismerni a mesterkézre, amely azokat a gondolatokat kidolgozta; akinek szíve egy jól gondozott kincsesbányája a felsőbb, tisztultabb légkörbe, az égiekhez, Istenhez szálló s oda másokat is magával ragadó érzelmeknek; az nyújtott nekünk ragyogó és melegítő tüzet, – amely kedves és jóleső volt, – a múlt és emlékezetes lelkigyakorlatok napjaiban.

E lelkigyakorlatokat a pusztai mannahullással vagy Krisztus Urunk csodás kenyérszaporításával hasonlíthatjuk össze s azért illő, hogy az édes Jézus intelmét kövessük: „szedjétek össze a morzsát, a töredéket, hogy kárba ne vesszen!” Összeszedtük emlékezetből s rövid feljegyzésekből a főbb gondolatokat és intelmeket, s azokat a Püspök úr engedélyével kézirat gyanánt kézre adjuk. Az emberiség manapság úgyis nem sziklához, hanem papiroshoz láncolt Prometheus, akinek a szívéből a hitközönyös, rossz újságok és iratok kányái lassankint kivájják a hitet és az erkölcsöt, amelyek nyomán azután keserves vergődés és rothadás és kétségbeesés jár. Azért adjuk mi az írt, a balzsamot szintén nyomatásban is a mieink kezébe.

Ápoljuk magunkban ezen gondolatoknak, intelmeknek emlékezetünkbe való idézésével azt a szép, nemes és lelkünkhöz méltó világot, amelyet a lelkigyakorlatok alatt, mesteri kéz vezetése mellett magunkban megalapoztunk!

Csukovits János,
a soproni Úrinők Máriakongregációjának elnöke.

Bevezető beszéd

(Röviden.)

Tudom, hogy a modern embernek nagy szüksége van arra, hogy Istennel szemben igaz helyét és helyes viszonyát megtalálja. Folyton új és új problémák, kérdések és szükségletek vetődnek fel, de a fő az: hogy az embernek szerencsés keze legyen az igaznak a kiválasztásában és Isten kegyelme, hogy azt életébe beilleszthesse. Minden korszaknak megvannak a maga nehézségei, életterhei és életkeresztei; de tényleg igaz, hogy mostanában idegeinkre nehezedő súly sokkal nagyobb, mint bármikor volt. Aggodalom, kétség, bánat mindenütt; hadikenyéren él még a lélek is. De ne roskadjunk össze, ne engedjük magunkat a földre tiporni. Emeljük fel szemeinket az Égre különösen most a lelki gyakorlatok alatt. Van ott egy hatalmas, egy jó Atyánk, aki az élet és halál ura, kinek kezében van a népek sorsa, s aki oszthatja a sikert. Jöjjünk ebbe a lelki magányba azzal a szent tudattal: nekem missióm, küldetésem van önmagamhoz! Én e lelki gyakorlatomban vissza akarok térni magamhoz és Istenemhez; én reformálni, átalakítani akarom magamat, rendezni, viszonyomat lelkemhez és Istenemhez! Hogy ez a missióm van, ezt nekem mindenekelőtt hinnem, erősen hinnem kell! S ha van hitem hozzá, úgy én nagy bizalommal fogok a munkához.

Hogy sikeres legyen a munkám, szükséges, hogy külső gondjaimat kissé lecsitítsam, a világ zaját kissé félretoljam, s magamban a körülményekhez mért csendhallgatást tartsak, hogy Istennek és belsőmnek a szavát annál könnyebben meghalljam és jobban, tisztábban megérthessem. Nagyot tehet a lélek, ha Isten kegyelmét jól felhasználja. Gyönyörű lelki életet élt Isten kegyelmével római Szent Franciska, kinek emléknapija holnap (március 9-én) lesz. A zárdában, melyet ő alapított, a legegyszerűbb munkát végezte. A szegényeket, betegeket látogatta, ápolta, segítette. Életszükségleteit előkelő matróna létére a legkevésbé szabtta. Krisztus Urunk kínszenvedésének az emlékezetéhez a legnagyobb áhítattal viseltetett; fő tápláléka pedig, amelyből vigaszt, erőt, lelkesedést merített minden jóhoz és lángoló szeretet: Krisztus szent testének vétele, a szentáldozás volt.

Kérjük e kedves és nagy szentnek a közbenjárását is mennyei Szűz Anyánk és Szent József, mint a lelki élet pátronusai mellett – az Isten szent trónjánál, hogy buzgalmunkon Isten áldása legyen.

Akarjunk, de teljes akarattal együttműködni, munkálkodni Isten szent kegyelmével. Ne álljunk, hanem jöjjünk. Ne legyünk csak néző, kíváncsi, hallgató közönség, hanem az Isten igéjének cselekvői. Nem passzív, szenvedőleges, hanem aktív, cselekvő lelkek legyünk. Meglátják, hogy szép, nemes, üdvös, igen üdvös munkát fogunk végezni: a sötétségbe világosságot, a káoszba rendet, a keserűségbe vigaszt, a kereszthez erőt, életkedvet fogunk hozni. Meg fogjuk érteni az életet, önmagunkat, s a jó Istent. S ha teljesen meg nem értjük is, de meg fogjuk őt szeretni. Tehát meglesz, dúsan lesz meg a fáradozásunk, az odaadásunk, az áldozatunk jutalma!

Második beszéd

Isten képét kell magamban kialakítanom; ehhez szükséges, hogy a magamhoz és Istenhez vezető helyes utat megtaláljam.

Nem az igazi műremek, melyet az ember színekben, vonalokban, hangokban, kőben, fában megörökít, hanem az, amelyet önmagában kialakít. Az a legművészebb munka, mellyel az Isten képét alkotjuk meg önmagunkban. S azért inkább nem alakítok, nem festek, nem

vések magamon kívül semmit, mintsem hogy amiatt magamat elhanyagolva, magamban ne alakítsak semmit! Inkább ne hirdesse nevemet semmi mű, hanem legyek én magam műremek: az isteni igazságnak, szépségnek, jóságnak műve, ahogy azt magamban kifejlesztettem. Ne magunk körül állítsunk műremeket, hanem magunkban.

Az embernek az Isten fogalma nehéz volt, magas volt, elérhetetlen volt. Az Isten jó, de kemény is; édes, de keserves is! Nekünk, hogy az Istent magunkba fogadhassuk, hogy magunkban lemásolhassuk, más alakban kellett az Isten. Nekünk élő, szenvedő ember alakjában kellett; valaki, aki hozzánk hasonló, aki közel volt a mi emberi létünkhöz. Nekünk nemcsak végtelen Isten, hanem ember is kellett; azért jött közénk az Istenember. Ezt mondja Szent Pál apostol: „apparuit humanitas Salvatoris nostri Dei”, megjelent előttünk, közibénk jött Megváltó Istenünknek *emberséges* volta! Istennek, úgyszólván emberies arca, hogy lássuk, milyen legyen az embernek istenies, Isten előtt tetszetős arca. Mert hát ez a mi életfeladatunk, erre kell nekünk törekednünk, hogy azt magunkban minél szebben, minél hívebben, minél sikerültebben kialakítsuk. „Conformes fieri imaginis Filii Dei”, mondja az apostol; hogy hasonlóak legyünk Isten Fiának képéhez.

Ennek az „emberséges” isteni arcnak egyik ható eleme az, hogy mikor az ember reá tekint, érezze, hogy az egész ember s az egész világ a végtelennek csak egy kis funkciója, kis beillesztett közreműködő kereke; hogy az ember csak függvénye, mely függjön attól a sarkcsillagos hatalomtól: a fölséges Istentől! Ő életem főtengelye, én csak függvénye vagyok. Ő az Úr, én a szolga; Ő a földesúr, én a jobbágy; szolga vagyok, mint a rózsza a tövön. Akárki vagyok, első vezető eszmém Isten iránt legyen a *föltétlen hódolat!*

Nem akarok remetéket, zsákba öltözött embereket! Tudom, hogy az emberi társadalom fejlődése Isten gondolatának és terveinek a fejlődése, megvalósulása s így alapjában és helyesen véve: Istentől származik, isteni. Így a természet maga s a természeti kötelékek: barátság, házasság, apaság, anyaság, gyermeki viszony isteniek, isteni törvényből eredők; s velők egybekötött érzelmek is azok s tiszteletre méltók. Voltak emberek, bölcsészek, akik két nagy hatalomban hittek: a jóban és a rosszban. Mi nem ismerünk el ilyen dualizmust, egyenlő hatalmú kettéosztást, mi nem vagyunk manicheus eretnekek, mi christianusok, keresztény hívők vagyunk. Nekünk csak egy hatalmunk van, mely minket éltet és vezet: *a Jó, az Isten!* Ő ugyan nem úgy jó, mint a tej, a méz vagy egy erdei séta, hanem másképp jó: jó az igaznak, az igazságosnak, az erkölcsösnek, az árvának, a megtérőnek; aki megosztja Önmagát, megosztja boldogságát. Van rossz hatalom is, igen. De ez a Jóhoz képest csak alárendelt, szolgáló hatalom. A rossz a jónak bárdolatlan, nevetlen, nyers, durva Landsknechtje, hajdúja, melynek azonban mindig meg kell hajolnia a Jónak hatalma előtt.

Éppen idevágó példa a kedves Assisi Szent Ferenc; előtte minden ember, sőt minden teremtmény „fra”, testvér volt. Így hívta ő testvéreinek az egészséget, a betegséget, az álmat s a halált is: „fra sonno, fra morte.” (Amennyiben ő mindent Istentől származtatott le, akiben mindezen dolgok egytől eredő testvérek egymással.) Ezt a felfogását Gubbio olasz városkában máig megőrzött festmény is megörökíti. A képen az a jelenet van feltüntetve, amint Szent Ferenc Gubbio város tanácsától körülvéve, azok nevében egy farkassal szerződést köt, kezében tartva annak mancsóját: a farkas megígéri, hogy nem fog többé a juhcsordákban pusztítani, ellenben a gubbioiak megígérik neki, hogy élete végéig el fogják tartani s mindennap más-más háznál kapja az élelmet. Mondják, hogy a gubbioiak nem bírtak a garázda farkassal, s ezért hívták el Szent Ferencet, hogy ő azt majd megjuhásztassa. Hát ilyen farkas-szolgája Istennek a rossz! Nekem hinnem kell a jóság, az isteni jóság biztos és végső győzelmében.

Ez az Isten legyen az én vezető hatalmam, akár gyász ér, akár mirtuszkoszorú övez engem. Szolga vagyok, de szolgálásom nem rablánc, nem pizok, nem rongy. A fölség akarata az én evezőm az élet tengerén. Törekedjünk arra, hogy a szó magasabb értelmében „jó” emberek, Isten gondolata szerint való emberek legyünk. Ő nem erőszakkal akar minket

magához láncolni; nem kötéllel fogott katonákat akar, mert az ilyenekből nem lesznek hősök, Ő azt akarja, hogy magunktól, szabad akaratunktól, mély meggyőződésünkől jöjjünk Hozzá. A termést nem lehet láncsal húzni; a napsugár költegeti azt, növeli nem kívülről, hanem belülről, a magban elraktározott erőkből és tartalomból! Mint a nap sugarai a csukott bimbót ellenállhatatlan erővel, de szelíden simogatva virággá csókolják, kiegyenesítik, színnel, illattal hintik tele a bensejében fejlesztett erőkből, úgy működik mivelünk az Isten kegyelme. Így kell felfognunk az életet, akkor az színes bensőséggel lesz tele.

Azért az én első szenvedélyem Istenem iránt a hódolat legyen; az egész magatartásom pedig térdenállás legyen az Úr előtt. Adott nekem az Isten törvényeket, de nem ezen az alapon: „es muss”, kényszerből kell azokat betartanom; hanem ezen: „es soll”, tegyem meg kötelességérzetből, szeretetből. Ne tedd ezt, mondja Ő, ami feltétlenül károdra lenne, hanem tedd amazt: a jót, a helyeset, ami téged Hozzá vezet! Az agyam szivacs legyen, amely ezeket az igazságokat felveszi, átszűri, átereszt le a szívbe, a szívem pedig legyen akkumulátor, amely azokkal megtöltetik, megtelődik. A mi isteni tízparancsolatunk s az egyház öt parancsolata nem lehadarni való szabályok; az a mi imádságunk, a mi életelveink, a mi utunk! Erős, szilárd cölöpök, alapok azok, melyeket leverünk a lelkünkbe, s azután rajtuk a mindennapi és társadalmi élet lagúnái, mocsarai felett felépítünk érzelmeinkből, gondolatainkból, tehetségeinkből nemes életmódunkkal egy szépséges, fényes lelki Velencét! Legyek meggyőződve, hogy minden más felfogás mind illúzió, szemfényvesztés, önámítás, – de ez igaz! Édes Istenem, tőled, s nem a világtól akarok függni!

Hogy az önmagunkhoz s így Istenünkhöz vezető helyes utat megtaláljuk, két főelv után kell indulnunk. Egyik ez: tekintsük önmagunkat Istenhez viszonyítva, – mint már említettem – függvénynek, amely viszony csak akkor harmonikus, tökéletes, ha minden porcikánkkal, életfeltételünkkel, idegeinkkel, gondolatainkkal helyesen tudunk bekapcsolódni az Istenbe. Tekintsük magunkat a mi Istenünk szolgájának. Szolgáságunk nem lealacsonyító, megalázó, lenyűgöző, hanem az Isten gyermekeinek a szabadsága; felszabadulás a durva szenvedélyek uralma alól; a legeszményibb emancipáció!

A második elv ez: én és az Isten olyan viszonyban vagyunk egymással, mint a mérleg és a mértéké az értékelendő tárgyhoz; az Ő akarata az én mértékem! Csak akkor van itt egyensúly, hogyha én alkalmazkodom a Fölségeshez! Ő mindig ugyanaz marad, s ha én az általa nekem szánt helyet lázongással megzavarom, felbontom az egyensúlyt, elveszítem a biztos helyemet, a szilárd alapomat. A képen minden a mértékek és méretek kellő betartásától függ; az emberben ellenben az isteni mértékek betartásától. Ha nem tűröm a mértéket, eltorzulok. Ne legyen az életem csupa foltozás, hanem mennyasszonyi ruha. A Madonna-képek azért szépek, mert mérték van bennük. Az ember lelke akkor igazán szép, ha az isteni felség akarata mint mérték érvényesül benne. Katekizmusunk is oly szépen s igazán mondja: „avégre vagyunk a földön, hogy az Istennek szolgáljunk...” A modern embernek az szükséges, hogy tudjon megalázkodni, meghajolni, meghódolni a Fölséges, a jó Isten előtt. Jött a 20-ik század embere s azt mondta: „nekem nem kell tizenkilenc század leszűrt világnézete, nem kell egy Plátó, egy Arisztoteles bölcsessége, nem kell Krisztus evangéliuma és az Egyház tanítása, én magam is meg tudom ezt úgy teremteni, ahogyan az nekem, különösen ízlésemnek megfelel!” S újságaiban, könyveiben, művészetében lerántja, lebecsüli azt, amit eddig szentnek és magasztosnak tartottunk. Hát ugye bár, ha az ember a királyhoz megy, nem nyit be; hogy: „van szerencsém!...” Tisztelettel, szeretettel legyen a szolgálga a felsőbbhöz. A felsőbb dolga a leereszkedés, nem az alsóbbé a felemelkedés! Szószátyár, kofastílusban nem lehet beszélni Istennel! Az emberiségnek nagy, mély tiszteletre van szüksége Isten iránt. Minél önteltebb valaki, annál laposabb; minél telibbnek képzele magát, annál üresebb. Nekünk nem kritizálni illik Isten rendelkezéseit, hanem azokhoz alkalmazkodni. A mostani modern élet becsapja a Fölség előtt az ajtót, azért nem lelkes hívő; nem akar Istentől függni. Korunk egyik fekete, elborult filozófusa ezt az egyet szépen

mondotta: Ha bemegyünk egy múzeumba, nem avval fogunk az ottlevő képek szemléletébe fogni, hogy lekritizáljuk azt, amihez nem értünk; hanem azt fogjuk mondani: ti génuszok, ihlissetek meg engem, hogy alkotásaitokat meg tudjam érteni! Így kell Isten világában is járnunk.

A modern embernek nagy szüksége van arra, hogy megtalálja önmagát. „Nem ausser mir, kívülem, hanem in mir önmagamban legyenek. Az az elszomorító, hogy a modern ember kiköltözött önmagából, lelkének nincs otthona, azért neki hideg, rideg a hit, a lélek, az Isten világa. Higgyük el, hogy nekünk felsőbb missziónk, küldetésünk van magunkhoz, hogy megtérítsük, visszavezessük önmagunkat Istenhez. Missziónk, küldetésünk van, hogy megműveljük, megtisztítsuk a lelkünket, hogy ne legyünk zagyva folyó, mely minden piszkot magába vesz és magával visz, hanem kristálytisztá patak. Lehet valaki cseléd, háziasszony, kedves nővér, hivatalnok: bármely úton halad, ez az ő missziója. A kicsi árok partján nőtt fűszálnak köze van a Naphoz, mert neki köszönheti létét, minden kibontakozó rügynek köze van hozzá, mert élete a Nap erejének munkája. Én is, bármily kicsi, jelentéktelen részecskéje vagyok is a teremtésnek, szoros kapcsolatban vagyok az én Napommal, az én Istenemmel. Az én egyszerű, mindennapi, szürke életem az én misszióm. Az én Istenemtől eltérítöm: a társadalom félszeg felfogása, a lomhaság, az élvezet-hajhászat. Van egy belső erő, mely ebből visszatérít: a hit. Higgyek erősen, hogy nekem van egy felséges hivatásom: az isteni élet, vagyis élet Isten szent akarata szerint. Ahogy itt ülnek és jóakarattal hallgatnak; ha otthon a konyhában teszik kötelességeiket vagy a gyermekeik körül szorgoskodnak; ha félreértések fordulnak elő a családban, melyek fodorként előfordulnak a legsimább élet víztükrén és önök azt elsimítják, ez mind ahhoz az isteni misszióhoz, hivatáshoz tartozik. Ez a hitünk legyen öntudatos, legyen erős. Ajánlom, imádkozzák kötelességeinkről szóló szent tízparancsolatot örvendő, hódolattal. A Hiszekegyet pedig énekeljék. Chantal Szent Franciska, ez a nagylelkű nő énekelni szerette azt. Belső lendület legyen a mi hitünkben.

Azt mondhatja valaki: „Már értem, hogy Isten függvénye vagyok, hozzá kell igazodnom. Igen ám! akarni közel fekszik hozzám, megtenni távol; azaz tudomásul veszem, de nem teljesítem, nem vagyok elég erős hozzá. Így beszél a laposlelkű, a kislelkű. Nekem hinnem kell, hogy az én Uram nekem nemcsak missziót, feladatot adott, hanem, hogy képesít, megsegít annak a teljesítésére is. Én mindig azt kérdelem a kislelkűektől: Országút az országút éjjel is? Igen. Kell-e a napfény hozzá, hogy országút legyen? Nem. Mehet-e rajta az ember éjjel is? Igen! Tehát menjen az ember az útján vigasz nélkül is! Hinnem kell, hogy akármily száraznak, indulatlannak is érezzem magamat, jutnak nekem erők. Attól a végtelen nagy erőtől, a jó Istentől; világít nekem az én mécsesem: az én élő, tevékeny hitem!

Nagy bizalmat akarok tehát magam iránt ébresztetni a lelkigyakorlatok alatt; de nem az én erőmben bizakodjam, hanem egy felsőbb, sugarakkal borított isteni malasztban kell bíznom.

Isten képét kell magamban kiművelnem, kidolgoznom. Az embert nem lehet kovácsolni, nem patkó az; művészileg kell őt idomítani, cizellálni, mint egy kelyhet. Lorettói litániában üdvözljük szűz Máriát mint „vas honorabile” – tiszteletre méltó edényt, – „vas insigne” jeles edényt. Ez legyen mindegyikünk: fölséges, csodálatos ötvösmű, lelkimű, melyet Isten segítségével, kegyelmének segítségével mi alkotunk meg.

Sok minden rossz van bennünk, amit örököltünk, amivel terhelve vagyunk, nem vagyunk szeplőtelenek. Mindegy, azért nekünk Istentől missziónk, megbízatásunk van: önlelkünkben az Isten képének a kialakítására. S hogy ezt elérjem, ezért imádkozom, áldozok, szenvedek, dolgozom!

Harmadik beszéd

Istent Atyámnak kell tekintenem s belső sugallatom szerint a hozzávezető úton kell járnom.

Az emberi lélek szüksége, hogy megtalálja a maga helyét. Lelki egyensúlyt kell keresnem, akkor biztos az állásom, akkor lelkületem nem mocsáros; energiám, belső erőm kitartó. Mindenkinek arra kell törekednie, hogy megbírja az életet, de ne mint terhet hordozza; ne úgy menjen el fölöttünk az élet, mint a felhő: csak árnyékot vetve. Ne passzív, szenvedőleges, hanem aktív, cselekvő alakja legyünk az életnek. De ezt csak úgy érem el, ha magam vájom ki életem medrét; ha magam művelem, alkotom magamat, különben tömeg, massa vagyok, csőcselék.

Az ember születik. De ez csak egy fizikai és pszichikai természeti adat. Amint beszélünk terméskőről, termésfémről, termésagyagról, úgy azt mondanám a megszületett emberre: termés-természet. Ebből kell valamit csinálni nekünk. Ily értelemben az ember nem lesz teremtve, hanem mondjuk ki: az ember önmagát teremti, dolgozza ki. Így az ember „seine Tat”, a saját műve. Azért törekednem kell, hogy kontár, fuser ne legyek. Nagyon ragaszkodnom kell az ideálhoz; a katekizmus nyelvén szólva: nagyon kell ragaszkodnom a jó Istenhez; nagyon apásnak-anyásnak, gyermekdednek kell lennem. Ne legyek kő, mely törik, ne legyek gipsz, amely porlik. Ez beteges lelkiállapot... Én egy atyás-anyás, gyermekded valaki leszek; ragaszkodni akarok ahhoz az én felséges hatalmamhoz, az én ideálomhoz, Uram Jézusomhoz, aki az út, az igazság és az élet!

Azt mondták nekem Pesten egy konferenciám után, hogy én őket egy idegen világba vezetem. Igazán olyan volt ez nekem, mint egy dőfés a szívembe. Kedves testvérem, hogyan lehet az neked idegen, ami nekem otthonom, hazám, világom?! A legegényibb érzelmeim, a legbensőbb megértések, a szeretet, az odaadás, minden szépség, nagyság és érték a világon, ez mind az én Istenem gondolata. Ami a lelkem legmélyebb mélységében történik, azt az én Istenem fektette bele. Az én atyámat Ő gondolta, édes anyám az ő tervezete és alkotása, az édes anyatej képlete az Ő műve. Hogyan lehet Ő nekem idegen, mikor létem minden szála Benne gyökeredzik? Nekem ragaszkodnom kell hozzá teljes lelkemből. Ismételjük a dalt: „Näher zu Dir o Gott!” Közelebb hozzád ó Istenünk! Az édes anya ölelése az ő gondolata, a szeretet az ő indulatja. Ha nem érzitek ezen otthonra való vágyat, kaparjátok azt ki szívetek mélyéből; mint Herkulanum és Pompeji, ott van az a törmelék-rétegek alatt, amely törmeléket a szenvedélyek, a bűn, a közönyösség vulkánjai szórtak reá. A Szahara sivatagban is van víz, csak mélyre kell léásni a kutat. Sok ember is fent csupa szárazság, futóhomok, de szíve-lelke mélyében kell megkeresnie azt a hangot, mely erre a felszólításra rezonál, visszhangot ad: „Uram, közelebb tehozzád! Uram, te vagy mindenem!” Mindenkinek erre kell törekednie. Legyetek gyermekek, ha hatvan évesek vagytok is! Ha lelketek minden húrja elpattanna, egy: a vonzalom Istenhez, ez nem pattan el. Képtelenség ugyan, de ha mégis elpattanna, az ember maga-magától szakadna el. Mi lenne az ember ezen ragaszkodás nélkül? Ne hidegöljünk el Istentől, mert ez a legborzasztóbb állapot: a fagyás, a dermedtség, a terméketlenség. Dante, a felséges olasz költő „Poklá”-ban a legirtózatossabb kínokat, Lucifer szenvedéseit nem a forróság, a tűz okozza, hanem a jég. Ez ugyan nem változtat semmit a Szentírás azon kijelentésének értéken, hogy a pokolban tűz van, hanem csak gyönyörű érzéki kép ez. Az örök hideget, a fagyot, fásult jeges hideget a ki nem alvó étellel egybekötve, ezt tartja a költő a legnagyobb szenvedésnek. Sok tekintetben híven festi az oly lélek kínjait, akiben az Isten szeretetének a tüze, a melege teljesen kialudt. Pokoli állapot, pokoli gyötrelm az! Ne engedjük át lelkünket ennek az állapotnak! Legyünk melegek! Nem jobb a melegség, mint a dermesztő hideg?

Ha eddig csináltál volna magadnak független utat, hagyd el! Lássad be, hogy az tévely, veszedelmes tévely!

Tűzvész alkalmával arra biztatják a felsőbb emeleten lévő kétségbeesetteket: „Ugorjatok le, tegyétek meg az ugrást, ez számotokra az utolsó menekvés! Ne féljete, nem estek a sötétségbe, nem estek köre, hanem a mentők ponyváiba és karjaiba!”

Mit kiáltsak azon embernek, aki szellemileg magason is tartózkodott ugyan, de aki lelkének égő romjain áll? Merj, merj ugrani Atyád, Istened karjaiba, ez az utolsó menekvés számodra! Ha valakinek kemény, megrögzött a szíve, annak gyermekké kell lennie, hogy megtalálja az otthonnak kedves, puha melegét; hogy megtalálja a legjobb Atyát, Urát, Istenét! Az a meleg szeretet, az adja a nagy lelki egyensúlyt, mely az embert sziklára állítja a föld és a csillagos ég között.

Ha valaki Isten felé, az erény útján akar haladni, annak programja legyen: „Nem szabad elfáradnom!” Mi fáraszt el engem? A megszokás, a környezet, az egyformaság, a lapos, a szürke, a kislelkű, a fagyos emberek, kikkel érintkezünk; a kellemetlenségek, a gondok, amelyek körülvesznek, a nehézségek, amelyek elének gördülnek. Ezek között nehéz az élet, hisz legfőleg a hóvirág csilingel ily fagyban. De nekem azért nem szabad elfáradnom.

A gépet fűteni, olajozni kell. Igaz, hogy fűtés nélkül nem menne, e nélkül nincs indítás, de ha olaj nem volna, akkor meg éppenséggel megállna minden gyár, ha a súrlódást ellensúlyozni nem lehetne. Kenet, olaj kell a léleknek is és ez a kedv. Ezt kapom az Úrtól, a Szentlélek érintkezéseitől, főleg az imában és a szentségekben; úgy kapom, mint ahogy a méhecske virágról-virágra szállva összegyűjti a mézet. Nemcsak a szobát, a lelket is fűteni kell. „Jót cselekedvén, ne fáradjatok el”, mondja a Szentírás. Ha reggel nem tudtok hosszabban imádkozni, imádkozatok öltözés közben. Ha nem értek rá külön elmélkedni, forgassátok elmétekben azt az édes gondolatot, hogy: Isten gyermeke vagyok, Isten a szeretet, a béke... Akkor nem fáradtok el, nem száradtok ki, mindig lesz tüze, mindig lesz kenete lelketeknek.

Az Isten ereje nem lök, nem forgat ki, hanem beleszűrődik, belefolyik lelkünkbe. Ha Isten kegyelme dolgozik bennem, nem fáradok el. Isten békéje, Isten szeretete, Isten áldása lesz bennem!

Kolumbus azért fedezett fel új világot, mert hitt a sejtett valóságban és kitartó volt; hitte, hogy eléri célját. Aki hivatása nagyságában nem hisz, törpe lélek marad. Ha Budapesten megnézzük a Petőfi múzeumot, úgy találjuk, hogy a szoba, az az ágy melyben született, az a bútorzat, mely körülvette, mily egyszerű, semmit mondó dolgok. És mégis közülük került ki az a nagy költő; azért, mert hitt nagy missziójában, nagy küldetésében és hivatásában. Így a vallásos élet terén a szentek hittek hivatásukba, s abba fektették egész erejüket. Ha hiszem, hogy Isten kegyelme van velem, akkor élethivatásomban nem fáradok el. Gyönyörű példát szolgáltatnak erre az első keresztények idejéből Szent Perpetua és Szent Felicitás. Mind a kettő a római keresztényüldözések alatt szenvedett vértanú-halált. Keresztény hitéért mindkettő börtönbe került. Perpetuát, kitől elvették elfogatásakor apró gyermekét, felkereste atyja és esengve kérte, hagyja el hitét, térjen vissza családjához. Egy hatalmas patríciusház minden reménye őbenne van. Perpetua azonban hallani sem akart arról, hogy Krisztust megtagadja s csak gyermekét kérte. S mikor azt ismét karjaiba adták, boldogan kiáltott fel, hogy „a börtön most palota” neki; boldogan szenved most vértanú-halált Jézusért. – Gyönyörű mondás: a börtön élethivatásával összekötve palotának tetszett neki. – Felicitás pedig édesanya volt, aki azonban csak várta kicsi gyermekét. Még a durva légionáriusok sem akarták ilyen állapotban az arénába a vadállatok elé vinni, hanem megvárták, míg gyermeke megszületett. S mikor szenvedésében sóhajtani hallották, megszólította az egyik katona: „Ha te már most jajgatsz, mit fogsz tenni, ha az arénában a vadállatok elé kerülsz? Mire Felicitás ezen gyönyörű választ adta: „Most a szenvedéseimben egy darab természet vagyok. Ott az arénában a kegyelem, isteni erő lesz velem s az fogja a szenvedést örömmel győzni és az

győzedelmeskedni is fog!” Így tudunk felfegyverkezni a kegyelemmel, Isten szeretetével mi is!

Ha valaki kitartással akar magán dolgozni, kell, hogy valami kilátása legyen. Mi az én kilátásom? Örök életem! Már az életben is folyton az a perspektívám, távlatlátásom van; már most is az örök életnek élek, mert tudom, ha e mag, e földi élet körül a burok megpattan, más formában folytatom életemet. Csak arra törekedjem, hogy e mag ne romlott legyen, hogy örök romlás ne pattanjon ki belőle!

Vonuló az én életem, az én öntudatom; vonzódik valahová! Lelkemben folyton hasadnak a perspektívák a túlvilágba. Fátyol van előttem, de e jelen élet fátyolán majd ezt, majd azt látom; érzem, sejtem az örök életet. Hebbel német költőnek van egy gyönyörű költeménye:

„Sag'an, du lieber Vogel mein,
Sag'an, wohin die Reise dein?!
– Weiss nicht wohin,
Mich zieht der Sinn,
Drum wird der Weg wohl richtig sein!”

„Mondjad madárkám, édesem,
Hová visz utad? mondd nekem,
Azt nem tudom,
Érzékem vonz;
S így célom el nem tévesztem!”
(Cs.)

Valami gyönyörű, mély értelem van ebben a kis versben. A fecskének nem kell geográfiai tudományt tanulni. Azt mondja: „mich zieht der Sinn!” Belső ösztönöm, érzékem vonz. Nem is kételkedik benne, hogy helyes úton van-e? Sőt azt mondja: éppen azért bízom benne, hogy célomat elérjem! Lelkemben is fények gyúlnak, sejtelmek lobbannak fel s nekem is azt kell mondanom: belső érzékem vonz Uramhoz, Istenemhez, s azért ennek az én utamnak igaznak kell lennie: Ezen szegény, nyomorult életben a legnagyobb kincs: egy hívő, szerető lelkület, felséges bizalom s hozzávaló kenetes lendület. Ezt adja nekem: a hit, a remény és a szeretet, melyeket magamban mindennap reggel kell felkeltenem, s folyton gondosan ápolnom.

Összegezve a mondottakat: Ha az ember közelebb akar jutni Istenhez, s nem akarja, hogy belseje egy folyton ingó-rengő Calabria legyen, mely összedőléssel, végromlással fenyegeti, atyásnak-anyásnak, gyermekdednek kell lennie Istenével szemben; nem azért, hogy gyengék legyünk, hanem azért, hogy otthon legyünk; magunknál legyünk! S e szent viszony ápolásában ne fáradjunk el! Ne hagyja el magát az ember; bízzék Isten segítségében. Nem baj, ha csetlik-botlik az ember; a gyermek is botlik; fogja meg az anyja szoknyáját; mi is kapcsolódjunk bele Istenbe. A kikapcsolódás Istenből, az a boldogtalanság; a kapcsolódás megőrzése: erő, boldogság és béke.

Negyedik beszéd

Finom és biztos erkölcsi érzéket kell magamban kifejlesztenem, hogy az élet legkülönbözőbb körülményei között Isten és egyházam pártján maradjak

Az embernek a maga világát ki kell dolgoznia. Amint körülöttünk minden nyers, simítatlan: az a kő, a fa, az érc, ép így van ez bennünk is. Ez a belső munka a földolog, a külső munka az csak dísz vagy mellékes járulék, némelykor akadék. Bizonyára nagyszerű volt

Michelangelótól, hogy megfestette az „Utolsó ítélet”-et, hogy megalkotta a Mózes-szobrot, de minden külső munkájánál értékesebb volt az ő magas gondolkodású, szépen kifejlődött lelke. Ha elolvassuk a leveleit és látjuk belőle, hogy milyen öntudatos, nyugodt, leszűrt lélekkel tudta magát túltenni a minden oldalról támadó irigységen, a rafaeli intrikákon, akkor még nagyobb tisztelettel fogunk benne az ember előtt meghajolni, mint a zseniális művész előtt. Az az élet igazi értéke, melyet önmagunkban bírunk megteremteni. S ennek a belső embernek megalkotásában ne érzük be az inaskodással, a napszámmal; itt mint mesterek dolgozzunk, mint művészek alkossunk. Vannak eszközeink hozzá: az Isten gondolatai s a kegyelem. Nekem van kegyelemem, nekem csak mennem kell az Istentől elém rajzolt úton s hinnem kell, hogy ő nekem kegyelmeket ad, akkor szép lesz, értékes és tartalmas az életem.

Csak hogy az ember gyakran nem érti meg az Istent; különösen ezekben a háborús időkben, amikor annyi a baj, a gyász, a keserv, sokszor azt mondja az ember: „nem értem az Istent; nem tudom, miért teszi ezt?” Pedig Ő tudja, miért? azt csak mi nem tudjuk. Azért kell, hogy lélektanilag gondolkodjunk, akkor majd rájövünk, hogy minden valamiért történik egy felsőbb kéz rendelkezésére. Helyes valláserkölcsei alapon álló léleknek kell lennünk, hogy megértsük Istenünket. Szembe kell néznünk a rosszal, a Medúza fejjel, melynek hajzata csupa kígyó, hogy azután megláthassuk, megkülönböztethessük a rossztól a jót. S ezen az alapon nem szabad igazságtalanoknak lennünk Isten iránt, de magunk iránt sem. Némelykor önmagunkat elviselni a legnagyobb teher, de a legerényesebb munka is. Régi latin mondás: aki jól disztíngvál, az jól tanít. Nekünk jól kell tudnunk megkülönböztetni a szenvedőleges állapotot, a hiányt, a hibától és büntől, mert csak akkor bírjuk belsónket helyesen berendezni. A hiba, a bűn az erkölcsi mínusz; kevesebb ember lesznek általuk.

Áprilisi idő jár bennünk is némelykor. De nem bűn, ha szenvednünk kell, ha lelkünk nincs örömmre hangolva; nem tudunk imádkozni, vagy csüggedetteknek érezzük magunkat. Bűn csak az, ha nem vagyunk morálisok, erkölcsösek abban, ami tőlünk telik. Aki hazudik, az nem morális. Én ügyvédje vagyok a morális jónak, de az igazságosság alapján. Nem akarni a kötelességet, a jót, ez hiba, ez erkölcsi fogyatékoság; ez mínusz (hiány) az isteniből én bennem. Isten gyermekeinek az intimitását, benső közvetlenségét Istennel szemben kell ápolnunk magunkban. Tudva-akarva ne legyünk immorálisok, erkölcstelének, törvényszegők, akármiről is van szó. Azért nevez a jó Isten bennünket gyermekeinek, hogy bizalommal és őszinte jóakarattal legyünk iránta mint Atyánk iránt. Álljunk mindig az ő pártján a bűnnel szemben. Legyen bennünk finom, gyengéd erkölcsi érzék!

Egy székesfehérvári asszony elmondta, hogy mikor ura a harctéren elhalt, nagyon sajnálta őt; legjobban azonban az fájna neki, ha ura iránt nem lett volna minden tekintetben őszinte, s őszinte jóakarattal. De így nyugodt a nagy fájdalom ellenére is! Ez finom lelkületre, finom erkölcsi felfogásra vall! Jézus is mondja a léleknek: „eljegyeztelek véremben”, s azért kérdezzük meg magunkat az iránt is, mily intim vagyok Krisztussal, az én felséges Urammal?! A szeretet bensősége, őszintesége, közlékenysége Istennel szemben erősebb legyen bennünk, mint akárkivel szemben ezen a földön, annál is bensőbb, mint a férj iránt. Ez a lelki kultúra a krisztusi szeretetben. Mert minden emberi lélek Krisztus jegyese; nemcsak a szerzetesek, az apácák, de mindegyikünk lelke. Legyen lelkünk előtte átlátszó, mint a tiszta forrásvíz, melynek a fenekére lehet látni. Ha még nem vagyunk azok, legyünk azzá. Egy fiatal leánynak, mikor fejlődésben van, sok mindent kell magától elvetni, eltávolítani, hogy tökéletes legyen; lassan válik le a seprűje róla, de idővel mégis csak tökéletessé lehet. Így kell nekünk is lelkileg, erkölcsileg fejlődni és nevelődni. A seprűt, ki kell seperni magunkból s kifejlődik bennünk a meleg, eleven, gyengéd morális, erkölcsi érzés.

Imádkoznom kell, hogy ezen meleg erkölcsi érzést bennem semmi le ne hűtse! Mi hűt le bennünket! A temetés, a bajok, a szenvedések, a világban való sikertelenségünk, a szegénységünk, a szomorúság, hogy az emberek elhagytak. Pedig ezek mind-mind külső, világi dolgok. Nekünk pedig arra kell vigyáznunk, hogy belülről, lelkileg le ne hűljünk, meg

ne hűljünk. Belülről, lelkileg csak moraliter, erkölcsileg lehet meghűlni. A jég maga magától fázik. A bűn az jég, az hűlést okoz. Említettem már, hogy Dante poklában a Lucifer jégbe-fagyva szenved. A legnagyobb pokol jégben-fagyban élni. Jaj, csak nem megfagyni! Ettől kell a lelket óvni. Azok a megszólások, irigység, hitetlen beszédek, haragtartás, blázirtság, lelki röstség, hazugság, tettetés stb. ... az mind jég és fagy; az mind erkölcsi meghűlést von maga után!

A melegség az Isten világa; Isten a tropikus, forró égövi világot szereti, amely tele van harmatszerű párakkal, amelynek körében a virág, a növényzet oly sok színben és oly dúsan tenyész. Ilyen légkörben él és fejlődik az erkölcsileg „plusz” több ember; az igazán értékes ember, aki nem vérből és kéjből, hanem Istentől született; akinek életeleme: az Isten akarata, Isten szent törvénye. Kedves és találó kép erre Szent Ferencnek egyik költeménye. Volt egy kis király, aki nagyon szerette a feleségét. Volt sok kedves gyermekek. Mikor a gyermekek még aprók voltak, a király elvándorolt nagyon messze egy másik országba, amelyet magának megszerzett s ott is király lett. Azalatt a gyermekek mind szépen felnőttek. Az anyjuk elhatározta, hogy valamennyiüket elküldi édes atyjukhoz. A gyermekek attól tartottak, hogy az atyjuk nem ismeri meg őket, mert távolléte alatt annyira megnőttek és megváltoztak. De anyjuk bátorította őket, ne féljenek, biztosan rájuk ismer. Azt mondta nekik: apátok a szemetekbe néz s megfigyeli arcotok vonásait, s azokban meglátja az ő saját arcvonásait s az enyéimet is. Biztosan befogad benneteket királyi palotájába!

Így vagyunk mi az Anyaszentegyházzal. A mi szemünkből, lelkiismeretünkből és arcunkból, keresztény katolikus életmódunkból ki kell ragyogni azoknak az erkölcsi vonásoknak, hogy mi Istennek és az Anyaszentegyháznak vagyunk a gyermekei!

Aki tudva-akarva, készakarva nem vétkezik, akinek erkölce krisztusi erkölcs, annak Krisztusi arca van! Ha befelé élek, törődöm magammal, meg fogom magamat találni; és szerelmes leszek magamba, hogy azt a nemes, tartalmas, szép Krisztusi arcot látom meg magamon.

Legyen tehát tiszta szemem, nem irigy, nem kárörvendő, nem másokat lenéző; legyen nyílt, bátor homlokom, nem meghunyászkodó, a világ ferdeségeivel és félszégeivel és blázirtságával alkuvó; legyen tiszta, kedves és főleg nem mosdatlan szám. Ha vétkeztünk, mosakodjunk a penitenciatartás szentségében, bánjuk meg, áztassuk, lúgozzuk ki magunkból vétkeinket.

Első sorban a nő van hivatva finom moralitásra, a finom erkölcsi érzék gondozására; amitől a legtöbb függ a családban! A nő óriási hatással lehet nemcsak a rosszal, de a jóval is egész környezetére. Ez tény: egy társadalomnak hőmérője a finom női morál. Ha a nők morálisak, erkölcsösök a keresztény erkölcs teljes értelmében, akkor a férfiak, a társadalom is azzá lesznek!

Mi együtt és külön-külön finom erkölcsi misszióban járjunk. Sürgetni kell az erkölcstelenségnek, a ledérségnek, a triviálisnak, a durva, a piaci divatnak és erkölcsnek, ezzel az erkölcsi rossznak, a kiküszöbölését. Ez egy fenséges misszió; ez *lelki előkelőség*. Óvakodjunk és pedig egyházunk felfogása szerint rossz könyvek, rossz újságok vevésétől, és olvasásától; Irtózzunk mindentől, ami rossz és nemtelen. Óvakodjunk a rossz színi előadásoktól, ezek különösen nagy kárt tehetnek lelkünkben. Olvassunk szívesen és szorgalmasan erkölcsös, istenes könyveket. Ne hagyjuk magunkat elgyöngíteni álokok és álürügyek által, mert észrevétlenül átalakulunk a saját kárunkra. Járjunk állhatatosan Krisztus nyomdokain; ezek vezetnek Istenhez; s azzal jót teszünk a köznek is.

Ötödik beszéd

A benső lelki élet az igaz élet; ezt kell magunkban ápolnunk; ezért érdemes élni.

Az embernek a legnagyobb műve önmagában: a kidolgozott krisztusi öntudata. Izaiás próféta mondja az újszövetségről: „örömmel fogtok vizet meríteni az Üdvözítő forrásaiból!” Az isteni Megváltó azt mondta Jákob kútjánál a samariabeli asszonynak: „a víz, melyet én adok neki, (annak, aki hívőm) vízforrássá lesz benne, mely felszökik az örök életbe!” Ezzé lesznek a lelkek, kik benne hisznek. Nem dézsa, nem öntözőkanna, nem pohár, amelyekben máshonnan merített állóvíz van, hanem élő vízforrások: nem kívülről veszik a vizet, hanem belőlük fakad az a friss forrás, friss erő: kristálytisztán felbugyogó forrás, mely él, pezseg, lüktet. Bennem életnek kell lennie, természetfölötti, kegyelmi életnek s annak kell bennem lüktetnie, dolgoznia.

Nekem ideáljaim vannak Jézusban, szűz Máriában és a szentekben; isteni remekművek ezek, kiki maga dolgozta azt ki a kegyelem felhasználásával. Én is hasonló munkát akarok végezni, mint ők. Nem akarok egyszerű lenyomat, hanem élő, egyéniséggel vegyített, kidolgozott másolat lenni. Az életünk egy műhely, ahol dolgoznunk kell, és csak így, dologgal érhetjük el célunkat. Önző vagyok? Jó! Legyek önző, a szó nemesebb értelmében, szeressem magamat úgy, hogy különb ember váljak belőlem, hogy Jézushoz hasonlítsak. A környezetem érezze, hogy gyöngy vagyok. De épp azért ismételtelen mondom, az életem nagy atelier, műhely, ahol magamból kell folytonos, öntudatos munkával kifaragnom azt a szép, nemes, értékes embert! Az élet nekem nagy érték s azért életem nagy stílusa, nagyszerűsége nem a világi sikerek, világi dicsőség és ünnepeletetések, nem a bálkirálynői méltóság, hanem a krisztusi öntudattal végzett munka. Nem az a döntő, mit teszek ebben az önalakító munkában, hanem hogyan, milyen szándékkal teszem. Nekem a cselekedeteimbe értéket kell belefektetnem.

A Szentírásban egymás mellett vannak Mózes nagy cselekedetei, Mária fenséges tiszta élete és Tabea, a szegény kis varrónő, meg a szegény özvegy, ki utolsó két fillérjét áldozta a szegényeknek. Mit tettek ez utóbbi szegény asszonyok, hogy abban az isteni inspirációk, sugallatok nyomán megirt könyvben, a szentírásban, a cselekedeteik fel vannak jegyezve s ott fenn maradnak a világ végéig? Azt tették, hogy csöndes kis életük minden apró mozzanatába belevitték azt az isteni ihletet. Az a fő, hogy mi mindent tudok belehozni legkisebb cselekedeteimbe is, hogy az evangéliumbeli tiszta forrás fakadjon fel a lelkemből. Önmagamból kell kiaknáznom az élet értékét, ne külső befolyásoktól várjam azt. Ne legyünk „Nachempfinder”-ek, érezelemutánzók, mert ezt édesanyánktól, környezetünktől így láttuk, így tanultuk; ne legyünk gipszlenyomatok, álló vizek, dézsák, poharak, hanem legyünk eleven források. Mindent arany lélekkel és kristálytisztá szándékkal tegyünk. Ha hisszük és szeretjük Krisztust, úgy lelkünkben forrás fakad: lélek és élet! Egy művet állítunk ez által a világba, melynek Szentlélek lesz a dicsérője.

Mikor Rómában voltam, jártam a paulini mocsaraknál is; azon a rothadásos, romlott, bűzös, maláriás levegőjű vidéken. A szegény lakók ott nádfonással foglalkoznak s csekély keresetből tengetik életüket. Kértem az egyik ily munkást: come stá? hogy vannak? Si morte signore, si morte, haldoklunk, haldoklunk, – volt a válasz. Magában foglalta ez a válasz a csodálkozást a kérdésem: hogyan kérdezősködhetsz itt, ezen a vidéken, a haldoklás tájékán az élet után?! De nézzük meg például a pöstyéni forrásokat. Milyen kicsi az az élő vízszugár, az a forrás, mely ezreknek és ezreknek hoz gyógyulást! Nézzük a názáreti kis házat! Názáret nem jó hírben állott, úgy beszéltek róla: mi jó jöhet Názáretből? De a názáreti szegény kis ház lakói, melynek Jézus volt a központja, megmutatták, hogy mi jöhet onnan: élet jöhet, a legtökéletesebb lélek jöhet, mindent átkaroló, önfeláldozó szeretet jöhet onnan is. A názáreti

kis ház lakói, az ő puritán, egyszerű életmódjukkal megmutatták, hogy nem a külső viszonyok, a kívülről jövő befolyások csinálnak valamit az emberből, hanem egyedül az önlelkünkől fakadó, egyéni, eredeti gondolatok, érzelmek, megerősítve s megszentelve a kegyelem által. Nekünk ezt az igazságot erősen kell hinnünk. A hit a mi szökőforrásunk!

Ebben a munkában mivel buzdítsam magamat? Először azzal: Én Isten előtt az én lelkiismeretemben felelős vagyok önmagamért! Isten törvényszéke az én lelkiismeretem. Ha életemet erkölcsileg elrontom, az az én bűnöm. Nem háríthatom ezt az élet környezetére. Mindenki önmagáért felelős, bármilyen is környezetének élete. Az az igazi ember, aki érzi önmagáért a felelősséget s annak megfelelni törekszik; ebben az emberben van lelki szépség, jellem, erő! Ezért kell fohászodnom: „Uram add, hogy ne legyek életem elrontója!” Ezért oly végtelenül fontos az a kérdés: mit csinálsz életedből, forgácsot vagy gyöngyöt?! Folyton dolgoznom kell a bennem készülő műremeken: a lelkemen. Esténként nézzem át a napi munkámat, verjem hibáim miatt a mellemet, s állapítsam meg, hol voltak rossz, hibás, csúf vonalak abban, amit rajzoltam: gondoltam, beszéltem, cselekedtem? Az én címerem a radírgumi: a megbánás, javítás, javulás legyen. Ki a hibás vonalokkal: ki a törvénytől, a kötelességtől, az erénytől való eltéréssel, újra kell majd megrajzolnom őket, és jobban. Szeressem magamat úgy, hogy dolgozom magamon; dolgozom, cizellálok, alakítok, alkotok. Be kell fogynom ezt a vad paripát: a természetemet rendszeres, organizált lelki munkába, hogy értéket csinálhassak a féktelen őserőből. Nekem Krisztus iskolájába kell járnom, tőle törvénytiszteletet, jóságot, erényt tanulni, akkor nem desperálok: „én már úgyis elrontottam az életemet.” Hát kezdjem újra, s csináljam ezentúl jól. Én nem akarom magamat csúffá tenni, azért igyekezzem krisztusi életet élni az ő tanítása és példája szerint.

Másodszor buzdítsam magamat ezzel: Elmúlik az életem s vigyázzak, hogy szét ne folyjék, mint egy lágy tészta; helyre nem hozható baj lenne belőle. Gondoljak arra, mérlegeljem, hogyan fogom megítélni életemet, cselekedeteimet 100 év múlva, majd ha a vallás, filozófia, pszichológia és a többi szilárd burok, mert ezek mind az emberiség lelkét körülvevő burkok, felpattannak s én látom az igazságot, s életemet tisztán azon szempontból vizsgálom: mit tettél, hogyan dolgoztál azon, hogy lelkedben az Isten képmását megteremtsed? Munkálkodtál, fáradoztál-e, nevelted, művelted-e önmagadat; közelebb jutottál-e életeddel a te Istenedhez? Hátha ezt a feleletet kell majd adnom önmagamnak: kár volt azért az életért! Kár! Elpocsékoltam az időmet! Pedig az élet hány lapos lelket, unt existenciát mutat?!

Volt Spanyolországban egy nagy úr, Burgos Péter gróf, aki nagyon szeretett vadászni. Egyszer holtra fáradtan érkezett haza a vadászatról s szigorúan meghagyta a házanépének, hogy senki fia ne merje őt felébreszteni, bármi történjék is, mert ő most aludni akar. Aki zavarni meri, azt lelövi. Alighogy elaludt a gróf, megjelent egy fényes küldöttség, mint az annak idején Spanyolországban járta, hogy a röviddel az előtt megüresedett trónt s királyi koronát neki felajánlja. Minthogy a szigorú tilalmat senki, a küldöttség tagjai sem merték megszegni, a küldöttség elhagyta Burgos Péter gróf várát és más királyt választott. Burgos gróf elaludta a koronát. S hány, de hány ember alussza el ilyenformán az örök élet koronáját. Csak él, él álmosan, gondatlanul bele a világba s veszendőbe megy egy élet egész gazdagsága. Injekciót kellene adni soknak, hogy ébredjenek és dolgozzanak, amíg nem késő.

Ne mondd, hogy nem érdemes élni! Persze nem érdemes a zsúr, a társaság, a koncert, a színház, a folytonos szórakozás, fényűzés, élvezés és divat embereivel, akiknek az élete olyan, mint a kifordított suba, hanem igenis érdemes élni a lelkiiség ápolásában, ami által kialakul bennünk a krisztusi hasonlatosság s a boldog jövőélet reménye. Tanuljunk, – újra mondom, – a názáreti kis ház lakóitól, a szent családtól, dolgoz, tartalmas, mély életet élni, amelynek középpontja az Isten. Úgy használjuk fel az időnk, mert az idő: élet, hogy ha majd ott állunk az örökélet kapujánál, megismerhessenek bennünket azon a hasonlatosságon,

melyről a délelőtti meditáción beszéltem, s ennek révén bebocsátást nyerjünk, mert „oda valók vagyunk!” Így segítsen meg bennünket a mi jó Istenünk.

Hatodik beszéd

Halál, ítélet, pokol, mind arra ösztönöz: törődjem a lelkemmel s szeressem az Istent.

Ahogy a hajónak van fenéksúlya, úgy az emberi életnek is van fenéksúlya, fontossága, komolysága; ez a komolyság pedig: a nagy cél! Az emberi élet célja: az örök boldogság. Minden léleknek vannak mélységei, vágyai, érzései, szükségletei; a lélek ezen szükséglete: az Isten! A léleknek nemcsak mélységei vannak, hanem nehézségei, árnyékai is. Bármint virágozzék az élet, megvan a törvénye, hogy hervadjon. Az élet árnyéka a halál; a lélek árnyéka a bűn; a bűn miatti felelősség az ítélet; s a meg nem bánt súlyos bűn büntetése a kárhozat.

Én nem tolom félre az árnyékokat; ellenkezőleg: ha az ember javulni akar, térjen magához, tapogassa meg önlelkét. Mint egy hatalmas motortelep, mozgó erőt, állítsa be ezen árnyékokat, hogy az árnyék: halál, ítélet, pokol, ördög, kárhozat, mind egyet szolgáljon: boldogság felé törekvő lelkemet. Ezek mind emelő erők, „Stoskräfte” legyenek.

Első emelő erő, nyomaték lelki előmenetelre való buzdításomban az, hogy nem csinállok magamnak illúziókat, önámító légvárakat. Különösen illeti ez a hölgyközönséget, akiknek hódolnak, udvarolnak. Tehát belátom, hogy véges lény vagyok; érzem a felső hatalmat fölöttem. A lengő kóró, a hervadt virág, a lekaszált fű azt mondja: respice finem, tekints a végre! Tekints ezekre a kijózanító elvekre. Légy ne rabszolga, ne megszökött rabszolga, hanem hűséges házicselédje ama nagy Úrnak, akivel nem „per tu” pajtás vagy. Mert ha föl is emel, meg is csókol, lássam, hogy ez nem természeti jogom; hogy van egy végtelenség köztünk, mely nem arra való, hogy jégtenger legyen belőle, hanem hogy a szeretet, a hódolat inspirálója, sugalmazója legyen. Én csak egy olyan terminusra, határidőre beállított szolgáló vagyok. Mikor aztán az Úr elszakítja a fonalat, örömmel megyek, mert ezt csak olyan regiszter-kihúzásnak, életváltozatnak tekintem. S azért örömmel megyek, hogy ott folytassam szolgálatomat, ahová hív s ahová beállít az Úr.

Mikor a kemény kedélyű I. Vilmos porosz király halálos ágyon feküdt, megparancsolta, hogy kézi tükröt hozzanak neki. Mikor belenézett a tükörbe, azt mondta: „Also, so sieht der Tod aus?” – Hát így néz ki a halál?! Az orvosát pedig kérdezte: „Woher weiss er, dass ich sterbe?” Honnan tudja, hogy én meghalok? Mert a szív működése már nagyon gyöngy, – volt a válasz. A király azt képzelte, hogy a halállal is dacolhat, s azt mondta: „Ich will nicht sterben; kann er dem Tode nichts entgegen tun?” Nem akarok meghalni; nem tudja semmivel sem a halált megakadályozni? Erre a feje hátra hanyatlott s meghalt! Tehát el ne felejtjük, hogy Istennek határidőre beállított cselédjei vagyunk.

Azt mondja a Szentírás, hogy Isten a világosság, és megközelíthetetlen világosságban lakozik; de azt is olvasom: „in caligine”, sötétségben jár (Izaiás). S ez nem ellenkezik egymással, Isten sokszor sötétséggel világít. Egy léha, egy hiú életben Isten sötétséggel, a betegség, csapás vagy haláleset sötétségével világít belém, felébreszt engem, úgy, hogy a sötétben kezdek látni; a hiúságok lidérc fényében látom: mit ér s minő az ily életem.

Ezt a következtetést vonom le ebből, kedves testvéreim: én egy talyigás, kubikos munkás vagyok, nem az érzületet, hanem a kötelességet véve alapul; hogy míg az Úr megtart, mint hű szolgálója serénykedjem. Az evangéliumi házigazda felszólítása szól nekem: „sürgölődjete, munkálkodjatek, míg eljövök”, leszámolni és fizetni.

Szóval: Uram, amíg élek, addig cseléded vagyok; ha elveszed e földi életemet, legyen meg a te szent akaratod. De amíg lehet, felhasználom, hogy e földi életem „gyöngyélet”-em

legyen. Mikor van az embernek gyöngyélete? Hát világias értelemben akkor, mikor éppen semmit sem ér az életem! De az Úr szerint akkor van gyöngyöt érő életem, midőn szeretetben élek, kötelességeimet teljesítem, a szenvedést eltűröm, és szem előtt tartom végemet.

Mikor a halálra gondolok, nem azért teszem, hogy elszomorodjam, hanem meggondolom, hogy azokkal találkozom, akik már meghaltak. És az nekem nem rémséges, hogy a másvilágon levőkkel kapcsolódik az életem, hanem sok tekintetben vigasztaló és biztató, buzgalomra serkentő tudat.

Én ezt az életet nem akkor szeretem helyesen, ha ragaszkodom hozzá, hanem ha azt mondom: „Uram, ha akarod, élek; amikor akarod, meghalok; de addig teljesítem híven kötelességemet”. Gyönyörű példa erre a minap elhalálozott Hunyadi grófnő, akinek halálát a keresztény szeretet hősiegy gyakorlása a sebesült katonák körül okozta. Szép, összhangzatos családi élete volt. Férje messze a harctéren. S mégis, mikor megbetegedett, azt mondta: „Ha el akar az Úr venni, elmegyek!” Aki így gondolkodik, az nem mondja: nem volt érdemes élni! hanem: úgy szeretem ezt az életet Uram, ahogyan adtad; Te adtad azt nekem föld gyanánt, hogy kapáljam; úgy adtad, mint célt; tehát elérni törekszem vele örök életemet. Senki se mondja azt, hogy nem érdemes élni; mindenkinek érdemes élni, aki tud Istenért élni és tud úgy élni, hogy majdan örök élete legyen.

Az is mind tévely, ha kétségbeesetten azt mondjuk: az életem hibás, téves, üres! Ez egy nemtelen, szerencsétlen érzés; ez nem vezet jóra. Azt kell mondanom: Én élni akarok az én Istenemért! Őbeléje fektetem életemet, kötelességemet, háztartásomat, gyermekeimet, övéimet... Ha leány vagyok, azt mondom: én egy édes, jó leánya akarok lenni apámnak, anyámnak, hogy Istennek tetszhessek, Istennek élhessek... Anya vagy? kérd Istenedet, hogy gyermekeidet jól nevelhessed, ezzel azoknak használsz, ha megsegít az Isten. Ha feleség vagy, kérd Istenedet, hogy megálljad helyedet, hogy férjednek hasznos lehess, de nem hátráltatója, akadálya, hanem egyengetője, előmozdítója lelke üdvösségének. Szóval imádkozzál sokat magadért s tedd fel magadban: „én valakije akarok lenni azoknak, akiké vagyok; akik közé az Isten engem helyezett”. Legyetek kincsei azoknak, akikkel összekapcsolt benneteket az Úr. Ne mondjuk, hogy ezt vagy azt nem tehetem, a körülményeim nem engedik. Mindenki tehet annyit, amennyit az Isten tőle kíván. Ne legyünk a körülmények rabszolgái, hanem a kötelességnek víg, hűséges szolgái.

A második nyomaték (Stosskraft) az benne van a lélekben. Ti. e gondolat: én elveszhetek, elkárhozhatok. A modern embernek sok nehézsége akad erre vonatkozólag: hogyan lehet az irgalmas Isten ilyen kíméletlen, szigorú?! Én felütöm a Szentírást. Azt mondja az Úr Jézus: „ne féljete azoktól, akik csak a testet ölhetik meg, hanem féljete attól, ki mind a testet, mind a lelket a gehenna tüzére vetheti!” Jó barát figyelmeztet a veszedelemre. Ebből ezt veszem magamra: „Uram az elkárkozás gondolata tűz nekem, lágyékomba eresztett ösztökélés nekem!” A lélek nem megoldandó kérdés, hanem valóság, amit fel kell emelni. Vagyis a pokol is azt mondja, hogy szeressem önmagamot s mentsem meg magamat! Nem azon kell tehát megakadnom: hogyan lehet ez, hogy lehet az (t. i., hogy Isten pokolra képes taszítani); hanem azon kell megakadnom, hogy mit kell tennem, hogy veszedelmemet elkerüljem! Az Úr nem mondja, hogy forduljatok hozzám eszetekkel, hanem hogy forduljatok hozzám szívetekkel. E szeretetben megértem és megérezem, hogy az én életem oly drága, becses valami, amiért mindent oda kell adnom. Olyasmi, amit féltennem kell, mert még nem kész. Sok dolgom van még vele, de dolgozom, serényen dolgozom rajta, mert szeretem; féltve szeretem! Tegyük fel mindent erre a kártyára, erre a hitre. Biztosan nyertesek leszünk.

Tehát lelkünk épülésére, nem romlására kell a poklot használni. Vele is azt az életkedvet, életszikrát kell folyton ápolnom. Isten, mennyország, halál, ördög, pokol mind erőforrás legyen, hogy Isten szeretetében gyarapodjam!

S végül jön még a próféta panasza: „Oh népem, hogy tehetted azt, hogy modern életeddel, hívságos, Istentől elfordult, blazírt életmóddal, ástál magadnak ciszternákat (homoki

vízartókat) és elhagytál Engem, az élet forrását?!” Oh ne hagyjuk el, térjünk hozzá vissza egész szívvel, megérzéssel. Fordítsunk mindent lelkünk épülésére. Így érdemes élni!

Hetedik beszéd

Hogyan fegyverkezzünk fel Krisztus Urunk szenvedésének emlékével, hogy helyünket az Ő országában megálljuk.

Ahogy vannak e földön fények, források, mélységek, eszmények, úgy vannak sötétségek, lápok, lapályok, torzképek, kísértetek, melyek lelkünket megfúrják, kikezdi, elborítják, kedvünket lelohasztják. Ha a Szentírásban azon jelenetre gondolunk, midőn Ábrahám cselédje, Hagar, kis fiával, Izmaellel a pusztába menekült, s a tömlőből, melyet magával vitt, a víz teljesen kifogyott s fiacskája szomját semmivel eloltani nem tudván, tőle elfutott, mondván: „Nem nézhetem haldokló gyermekemet! ...” azt mondjuk magunkban: szomorú jelenség, nagy gyöngeség, szülői hűtlenség; ez az anyai szeretet csődje!

Az ember sokszor fakad e kifejezésre: „Nem nézhetem!” Nem nézhetem e cudar világot, e nagy embermészárlást, emberhalált, a lélek e tömeges sorvadását; nem nézhetem lefoszlását a társadalom rétegeinek! Hát ez a mondás is tulajdonképpen az Isten iránt való szeretetnek csődje! Ha az Úr Jézusra tekintünk, más szemmel látjuk mindezt. Más szemmel nézzük a világot, ha az Ő sebzett lelkét borítjuk szemünkre; ha megízleljük az Olajfák kísértéseinek a borzalmát, a világnak iránta tanúsított hálátlanságát. Ha az Ő öt szent sebén keresztül nézzük a világot, akkor annak nagy sötétségét, éjszakáját s a sok keserőséget majd csak elviseljük. Krisztus Urunk szenvedése a mi lelki fegyverzetünk. Szent Pál apostol azt írta az efezusiaknak: „accipite armaturam Dei”... vegyétek fel Isten fegyverzetét, hogy a kísértések ellen helyt állhassatok”, s ez a fegyverzet: Krisztus Urunk szenvedése. „Vegyétek ki részeteket Krisztus szenvedéseiből” – buzdít bennünket Szent Péter apostol – „és örüljete!” Igen, az Ő küzdelme, az Ő szenvedő lelke legyen a mi paizsunk és erőnk! A szenvedésen, kereszten és halálon diadalmaskodó lelke és lelkülete legyen a mi programunk, Szent Pál apostol szavaként: „Látjuk Jézust halálának szenvedése miatt dicsőséggel és tisztelettel megkoronázva”. Ezt akarjuk életünkben megvalósítani.

Az embert agyon lehet ütni, de a lelket nem. Ha a fájdalmak emberei vagyunk, mint Krisztus, mint a dicsőült harcosok, a vértanúk, ne csüggedjünk, higgyük és valljuk, hogy a lélekben győzedelmeskedni fogunk. Armamini armatura! Fegyverkezzetek fel ezzel a fegyverzettel! Az emberi szívizom oly meleg, lágy érzelmekkel van felruházva. S hogy ez a szív megállja a helyét a küzdelmek erős támadásaiban, feltétlen szüksége van paizsra, vértetetre.

S e fegyverekkel lehet megszerezni a lélek békéjét.

Jelen előadásom szentestei előadás akar lenni, hogy bevezessen bennünket a karácsony előestei hangulatba: „békesség a jóakarátú embereknek!”; évvégeztei előadás, hogy visszatekintvén a sok szenvedésre, bizodalunkat a jövőbe helyezzük; nagyszombat-estei előadás, hogy erősen, bízzunk a diadalmos győzelemben s a dicsőséges feltámadásban! Azt akarom, hogy ezen érzésekkel mintegy megvasalva, a lélek örömét, az erőteljes lelki egyensúlyt megteremtjük magunkban.

Ki vigasztal bennünket szenvedéseinkben? Christus passus! A szenvedő Krisztus. „Ha gyarapodnak bennünk Krisztus szenvedései, bővelkednek bennünk Krisztus által a vigaszok” mondja Szent Pál. Minden ember vonuljon háttérbe; nekünk olyan vigasztalóra van szükségünk, akinek pillantása ír, szava balsam, részvéte borogatás lelkünkre!

Mit látok azon szenvedésben, melytől erősbülök? Krisztus megalázta magát! Olyan rögszerűleg, olyan földszerűleg jelent meg, nem mint valami szép rózsza vagy virító kankalin,

hanem a közember szolgáltságában jelent meg. Olyan volt Ő, mint a pacsirta a friss tavaszi szántáson: olyan az, mint a föld; olyan szürke, mint a rög. Csak mikor felröppen és dalra gyűjt, akkor látszik mibenléte! Krisztus Urunk is ily rögszínű, szürke szolgáltaletet vett fel; „formam servi accipiens”, mondja Szent Pál. Azt mondta Krisztus Urunk: „Vezem keresztmet és az én keresztet és az én lábom az úttaposó, a többiek jöjjenek utánam. Én a szenvedő ember testvére vagyok!” Krisztus azért szenvedett, hogy köze legyen hozzánk! Azért, ha szenvedünk és igazán Krisztus érzelmeibe akarunk öltözni, alázzuk meg magunkat. A szenvedés felett ne filozofáljunk, ne disputáljunk, ne protestáljunk, ne okoskodjunk, hanem lépünk Krisztus nyomdokaiba, öltözködünk az Ő érzelmeibe; mert azt mondja az Úr: „aki utánam akar jönni, vegye föl keresztjét”. Vagyis, az vegye föl az élet szürke egyszerűségét és annak keresztjeit!

Úgy lehetek nagy, ha előbb kicsi tudok lenni. Növelem alázatosságomat; növelem pedig, ha elgondolom: hogyan és mennyit szenvedett az Istenember, aki ártatlan volt, én pedig bűnös vagyok; az én Uram szenvedte el azt, amit reám szabtak. Passus pro nobis; érettünk szenvedett.

Ha néha nagyon fáj a szívünk, kedves testvéreim, iparkodjunk a kereszt alá borulni, oda kuporodni és imádkozunk: Én édes Jézusom, fáj a szívem, adj vigaszt, adj erőt... Mécses gyűjtök, mécses égetek a kereszt alatt s az világít s az vezet oda az értem felfeszített Istenemberhez, s annak aljában hős leszek az alázatosság által, s azt mondom neki: ha a legjobb lelkeket nem kímélte meg a szenvedés, ha a boldogságos Szűz Mária és a szentek annyit szenvedtek, édes Uram, hát mit érdemelek én, ki csak megbántásokat zúdítottam feléd?! *Nem értelek Uram, de szeretlek! Kezed kemény, de el nem eresztet!*

Krisztus Urunk az Ő keresztjét nem rabszolga módra viselte, hanem hitte, hogy e keresztből jó kerül ki. Az ő emberi természete is szerette volna magától távol tartani a szenvedést, mert szenvedni emberileg véve senkinek sem gyönyörűség. Ugyan mi jó lesz a keresztből? Erkölcsi, lelki jó: Isten dicsősége, lelkek üdve, kegyelmek, megértés, vigasz kiapadhatatlan forrása az idők végéig! Azon meghasadt szívek, meghasonlott lelkek, kik megalázkodnak, Krisztushoz hasonló emberek lesznek, szívük keserősége eloszlik s egészen más és nemesebb érzelmek vonulnak be oda.

Ha a szobát nem szellőztetjük egy napig, egy hétig, megtelik leheletünkkel, átporozott, megromlott levegővel lesz tele, melyben elharvad, ami élt. Szellőztetni kell a szobát, szellőztetni kell a fejet a megrögzött, káros gondolatoktól, szellőztetni kell a szívet a megsavanyúdott, a megromlott érzelmektől, hogy beviessük a nemesebb krisztusi gondolatokat, életfelfogást s érzelmeket, hogy ápolhassuk bennök a krisztusi, azaz igaz keresztény életet. Azzal is vigasztalhatnám magamat, hogy szenved más is, hogy ez közös sorsunk; mennyien meghalnak stb. ... Ez nem elég! Kell egy krisztusi gondolat; kell bizonyíték, hogy a szenvedés jó nekem, hogy elérjem vele azt, amit Krisztus Urunk vele elérni kíván.

Krisztus Urunk nagy szenvedése kiengesztelés. Kiengesztel Istennel! Ember is engesztelhet szenvedéssel. Franciaországban az elesett német katonák sírkeresztjére ilyen feliratot szerkesztettek a nők: „Az én volt ellenségemnek most Krisztusban testvéremnek!” Ha betegség gyötör, elviselhetetleneknek látszó fájdalmak kínoznak; ha az ember nagy fogfájásban fekszik éjjel álmatlanul, fejében lüktet, kalapácsol a vér és nincs hívó, nincs a végcélra tekintő lelke, azt kérdi magában: mire való e szenvedés? mit érek vele? És gyötörik a sötét kétségek! De midőn a Megváltóval szenvedek, megértem, hogy ez lelkelemnek Krisztussal való kapcsolata; megértem, hogy a szenvedésnek mélységes értéke van. Ez legyen az én fegyverzetem! Mikor az ember így szenved, felismeri, hogy ezen állapotában van jogcíme Krisztushoz. Mert a Megváltó – én úgy gondolom – azért is szenvedett, hogy bizalma legyen hozzá a szegény, szenvedő embernek. Ha az utcán egy menyegzős menettel találkozom, megnézem, megcsodálom, de azután tovább megyek utamon; nincs hozzá

közöm. Ha azonban szenvedő körül csoportosulnak az emberek, én is oda sietek, és ott időzök, mert akad velem dolgom, mert van hozzá közöm. Krisztus szenvedésében ki van vetkőzve minden külső nagyságából, fölségéből, hogy hozzá merjünk közeledni, hogy bizalommal járuljunk hozzá, mint aki velünk egyforma, szenvedő. Minél jobban átjárja lelkemet ez az érzés, annál erősebb leszek önszenvedésemben, és így majd győzöm a szenvedést, mert Krisztus szenvedése lesz fegyverem, erőm, amelyhez minden más vigasztalás csak nádszál a viszontagságok görgetegében!

Hogyha szenvedünk, ne legyünk abban a téves gondolatban, hogy Isten megvert, elhagyott, elfelejtett; hanem hogy Krisztushoz vagyunk hasonlóak, aki meg akar vigasztalni. Ezt kell gondolnunk, mert ez a mi hitünk. A kereszthalál célja volt: engesztelést, vigasztalást, kegyelmet szerezni számunkra. Ha látom a szenvedő Szűz Anyát, azt az élő szobrot a kereszt alatt, és elgondolom, mit érezhetett Krisztus Urunk, midőn szenvedve, vérben úszó szemével Szűz Anyjára nézett és a szent Szűz, aki szent Fiát úgy látta, akkor bármi érjen is, alázattal imádkozom: Én Istenem, én a te gyermeked vagyok!

Összegezve mindezen gondolatokat: midőn a szentáldozáshoz megyünk, főleg e nehéz időben, az a megtört szív gondoljon a szomorú, a búcsúzó Krisztusra: arra a biztató, ígérő Krisztusra az utolsó vacsora alkalmával! Ha ilyen magasztos, ha ilyen odaadó gondolatokkal járulok a szentáldozáshoz, akkor az Oltáriszentség nekem tényleg a világot leküzdő erőnek forrása lesz. Gondoljuk, hogy Ő csak jót akar velünk, s így felfegyverkezve majd csak keresztülvágjuk magunkat a szenvedésen s minden nehézségen, sőt felszereljük magunkat Krisztus testvérvé. A hit, a bizalom, a szeretet s ez a kereszt-armatúra, kereszt-fegyverzet, képessé tesz bennünket a szenvedések győzedelmes elviselésére.

Tanácsolom: ajánlják sebzett szívüket az Úr Jézus kezeibe. Mondják: „Atyám, a Te keresztedhez teszem le fájó szívemet, aggodalmamat, bajomat, gondjaimat. Ha nem is értem, miért küldted, de a Te példádát akarom követni. Krisztus Urunk is fájdalmasan kiáltott föl először: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem!” És utána mégis azt mondta felséges megadással: „Atyám, a Te kezeidbe ajánlom lelkemet!” A legfelségesebb lelkek mindig azok lesznek, akik egy hívő, nagy bizalmat és naiv gyermeki szeretetet tesznek le Isten kezeibe.

„Ne fadjunk el az Isten fiainak nagy gondolataitól”, mondja az apostol. Maradjunk állhatatosan, kitartóan a most kifejtett gondolatok mellett! Tartsunk ki a szenvedő Úr Jézus mellett! Lehet valaki desperált, csüggeteg, de félre ezzel a kislelkűséggel! Legyen lelkünk egy oszlop, amely a szenvedések között is megáll, legyen szárny, mely kopik ugyan, de száll, így érdemli meg, hogy otthonára találjon. Azért testvéreim csak evezni, bátran és kitartóan evezni az élet keserű tengerén!

Higgyenek abban, hogy ez a Krisztus szenvedéséből merített erő, fegyverzet, elalvó mécsesük olaja, gyöngülő erők villanyozása! Érvényesítsék, tapasztalják meg, hogy a Krisztus nem múlt, hanem él; hogy Krisztus nem régi, hanem jelenvaló; sőt azt szabad mondanom! modern, korszerű; a mi korunknak különösen is szüksége van rá!

Ez a ragaszkodás a szenvedő Jézushoz, ez a szeretet iránta nagy kegyelem. Imádkozni kell e nagy kegyelemért, mert megérdemli, hogy imádkozzunk érte.

A holnapi szentáldozást pedig ajánlják fel hazánkért, mely annyira a Golgotán áll, hogy megszabaduljon e nehéz megpróbáltatástól, s hogy ez a krisztusi, ez az istenszerető, ez az üdvösségre s örök boldogsághoz vezető szellem járjon át mindenkit!